

A MAGYARSÁG SZELLEMI,
LELKIÁLLAPOTÁRÓL*Sorskérdések*

Első hallásra talán kissé patetikusnak tűnik a cím vagy korszerűtlennek, hiszen hogy jön ma valaki ahhoz, hogy holmi sorskérdésekről beszéljen, ráadásul magyar sorskérdésekről, egy olyan világban, amelyben a szavak csupán arra jók, hogy eltereljék figyelmet magunkról, életünkről, helyzetünkről, problémáinkról; hogy elringassanak bennünket: ne gondoljunk semmire, ne tudjuk magunkat senkinek és semminek. Illetve, hogy úgy érezzünk, úgy gondolkozzunk, ahogyan az másoknak tetsző. Úgy szóljunk és beszéljünk, ahogyan azt a modern kor varázslói előírják nekünk, ahogyan azt ők dörgik, suttogják, énekelik a fülünkbe naphosszat, szüntelenül.

Hová lettek azok az idők, amikor a hatalmat bitorlók erőszakkal bilincsbe verték és börtönbe vetették az ellenszegülőket? Ma erre semmi szükség. A modern technikai civilizációnak köszönhetően az emberek fizikai erőszak alkalmazása nélkül is engedelmesen hajtának fejet, mert a szómágia áldozataivá lettek. Aki uralja a gondolatközlés eszközeit, az uralja a tömegek gondolkodását is. A pszichológiai képlet egyszerű, már a német nemzetszocializmus is ismerte. A képlet így hangzik: „Ismételj meg egy hazugságot tízszer, százszor, ezerszer és végül igazság lesz belőle”. A tömeg mindent elfogad, és mindent odaad, amit kívánunk tőle, csak elégszer el kell mondanunk neki. Ezért zeng,

dörög, recseg ma az éter. Ezért a nyomtatott szó tűzzel-vassal való terjesztése. Ezért ülnek naphosszat az emberek az isteni erőt sugárzó varázsdoboz előtt gyönyörködve és borzongva azon a virtuális valóságon, amellyel a modern kor vajákosai elkápráztatják őket.

Nos, próbáljuk meg kivonni magunkat a médiában örvénylő szavak varázslata alól, amely mindenáron mások igazát próbálja ránk erőszakolni, és vessünk számot nemzetünk néhány nyugtalanító gondjával.

Megint lemaradtunk

Engedjék meg, hogy fejtegetéseimet egy gyakorlati kérdéssel kezdjem. Az utóbbi időben egyre többet foglalkoztat az a gondolat, hogy tíz évvel a fordulat után kevés sikert könyvelhetünk el magunknak.

Az 1989-es a társadalmi változás váratlanul megajándékozott bennünket a sorsformálás lehetőségével. Mintegy varázsszóra, szinte egy pillanat alatt talpon volt a nemzet. Tettre készen. Minden egyes elszakított nemzetrész tűzben égett. Lélekben ismét eggyé vált a magyar. Nagy tervek születtek, hogyan lehetne a szétszórtságot előnyünkre változtatni, hogyan lehetne a magyarságot integrálni, Aztán ennyiben is maradt minden, a gyakorlatban már nem jutottunk egyről a kettőre. Sőt, a határon túli magyarság helyzete és kilátásai ma rosszabbak, mint voltak 1989-ben.

Nehéz ezzel a hervasztó gondolattal megbékélni. Vajon miért történt ez így? Miért bizonyultunk saját sorsunk alakításában megint kétbalkezesnek, alkal-

matlannak? Megint, mondom, mert a magyarság újabb kori történelme tele van hasonló példákkal vagy súlyosabb mulasztásokkal és melléfogásokkal.

Önigazolásul a kedvezőtlen világpolitikai helyzetre és a nagyhatalmi önkényre szoktunk hivatkozni. Csakhogy a világpolitikai helyzetet és a nagyhatalmak önkényét illetően a szlovének, horvátok, bosnyákok, macedónok, albánok sem voltak 1989-ben jobb helyzetben, mint a magyarok. Ellenkezőleg, őket a szerbek is fogva tartották. Ezeknek a népeknek mégis sikerült érvényt szerezniük önrendelkezési joguknak, szabad néppé válniuk, és a világban szétszórta élő honfitársaikat egy nemzetté kovácsolniuk. Ugyanakkor nekünk, határon túli magyaroknak, akik létszámunkat tekintve velük azonos nagyságrendű kategóriába tartozunk, egy himihumi autonómiát sem sikerült összehoznunk.

Valamiért cselekvésképtelennek bizonyultunk. És ezzel kapcsolatban felesleges a csillagok kedvezőtlen állására hivatkoznunk vagy a nagyhatalmakra mutogatnunk. Annál kevésbé, mivel időközben Magyarország NATO-tagállammá vált, ámde sajnos, ez az irdatlan erejű katonai szövetség sem segített rajtunk. Meglátásom szerint korántsem volt mindez szükségszerű.

Sokat töprengtem a baj okán. Vajon mi lehet az oka annak, hogy bár reális történelmi esély kínálkozott arra, hogy az elszakított területeken élő magyarság kérdése nemcsak felszínre, hanem a nemzetközi fórumok elé kerüljön, például az autonómiák kérdése és a nemzeti önrendelkezés igénye, a magyar politika defenzívába vonult, s hosszú éveken át nem tett érdemleges lépést

ez ügyben? De nemcsak a magyar politika mulasztásáról van itt szó. Ennél fájdalmasabb dolgokkal is szembe kell néznünk. Az elcsatolt nemzetrészek a mai magyar közgondolkodásban nem hiányzó testrészként, hanem riasztó anyagi tehertételként és politikai kockázati tényezőként jelennek meg. És ez a körülmény a schengeni egyezménynél is borúlátóbbá tesz bennünket.

Az értelmiség problémája

Helyzetünkön össznemzeti programokkal lehetne változtatni, ezekről azonban nem beszélhetünk. Régen tudott dolog, hogy a társadalom beállítódása, törekvése, de jóléte és boldogulása is az értelmiségén, a szürkeállományán múlik. Szellemi vezetésén és humán erőforrásain. Ha tehát nem jutunk egyről a kettőre, akkor ebben kell a dolgok magyarázatát keresnünk. Vagy hagytuk veszni, leépülni a társadalmi cselekvéshez szükséges szellemi energiamezőt, vagy a magyar szürkeállomány „téves csatatéren” kerül bevetésre.

Az értelmiség az elmúlt fél évszázadban hivatalosan is osztályellenségnek volt nyilvánítva. A nemzetben gondolkodó értelmiségre meg különösen rájárt a rúd, sikeresen fel is számolták határokon innen és túl. Ma már ugyan nem számít főbenjáró bűnnek, ha szellemi kapacitását valaki mindenáron a nemzet oltárán kívánja feláldozni, legfeljebb arra kényszerül, hogy megalázó mellékmunkákat vállaljon megélhetése érdekében. Miközben egy szemfüles réteg, a nemzeti vagyont és értékeket dobra verve pillanatok alatt milliommossá vált.

Egyszóval bajok vannak a szellemi szférával. Ebben persze nemcsak a birtokon belül maradt szemfüles újjgazdagok ludasak, hanem a közfelfogás is. Nincs értéke a szürkeállománynak. Korábban a kommunizmus kötötte béklyóba a lelkünket, most a demokrácia áldozatai lettünk. Egyik is, másik is a nagy francia forradalomnak azt a végzetes tévedését sulykolja belénk, hogy egyenlők vagyunk valamennyien, amit ki-ki kedve szerint értelmez. Isten színe előtt csakugyan egyenlők vagyunk, de személyi adottságainkban, képességeinkben, tehetségünkben, tudásunkban, akaraterőnkben, munkabíráskunkban, elhivatottságunkban meg emberiségünkben soha. És jaj annak a közösségnek, jaj annak a népnek, amely erre a hamis egyenlőségre épít, és nem pedig a különbségek elismerésére és megbecsülésére.

A rossz vezérválasztás

Sokan mondták már, hogy a magyar nép balszerencséjének az oka a rossz vezérválasztás. Ez a meglátás nemcsak Magyarországra, hanem az elcsatolt nemzetrészekre is vonatkoztatható. Nincsenek valódi vezéreink. Vagy azért, mert az égiek nem adományoznak meg bennünket rátermett emberekkel, vagy pediglen a magyarok természetüknél fogva nem kedvelik a vezéreket. Ebben lehet valami, hiszen minden magyar elégé nagyra van magával ahhoz, hogy ne tartson igényt mások irányítására, vezetésére.

Bár a felszín ezt mutatja, lelkük mélyén azért más-ként éreznek az emberek. A népek igénylik a rátermett

vezetőt. Persze – mivel a fejük tele van mindenféle hazugsággal, s nem a szívükre és lelkükre hallgatnak, hanem az alantas érzéseikre és felkorbácsolt ösztöneikre –, nem könnyű eligazodniuk ebben a kérdésben. Az alkalmas ember általában ott van közöttük, csak nem ismerik fel őt. Helyette gyakran más kezébe teszik le sorsukat, aki aztán a mélységbe rántja őket. Miközben az égi jel birtokosait megvesszőzik vagy keresztre feszítik. Erről szól a népek sorsa. Erről szól Krisztus története is.

Amikor vezérről beszélünk, ezen korántsem egyetlen személyt kell értenünk, hanem egy egész szellemi irányító réteget, a legkiválóbbal az élen. A vezérhiány tulajdonképpen az autentikus szellemi-politikai vezetőréteg hiányát jelenti, ha úgy tetszik, a közösségi öntudat hiányát. Egyetlen csoport és közösség sem maradhat fenn és prosperálhat sokáig megfelelő vezető réteg nélkül. A hangsúlyt itt a *megfelelő* szóra kell helyoznunk, mert hatalomra törő emberből nem volt még hiány soha a történelemben. Széles látókörű szellemi vezetőkből annál inkább.

Fájdalmas tanulságok árán erre nekünk, kisebbségben élő magyaroknak is rá kellett döbbennünk. Fel kellett ismernünk, hogy hiteles vezető személyiség és a nemzeti közösségért felelősséget érző szellemi vezetőirányító réteg nélkül nincs önépítkezés, nincs autonómia, nincs nemzet, nincs semmi, csak főhajtás, törleszkedés, hajlongás, árulás, törtetés, intrikák, marakodás, hazudozás, atomizálódás, szétporladás. Mi, délvidéki magyarok történetesen azért nem mentünk, és nem me-

gyünk semmire, mert nem rendelkezünk alkalmas szellemi-politikai vezető réteggel. A többi sumák szöveg.

A cselekvésképtelenség és tehetetlenség magyarázatát a nemzet egészére vonatkozóan is az autentikus szellemi vezető réteg hiányában a múltból öröklött politikai elit magyarságképének eltorzulásában és a konkrét történelmi feladatra való alkalmatlanságában kell keresnünk.

A pártos önszerveződés

1989-ben hamarjában mindenütt politikai szervezeteket, pártokat hoztunk létre. Abban a hiszemben, hogy ez a dolgok lényege. Ha van pártunk, a többi már megy magától. Ha egy párt helyett van hat párt, utolértük és leköröztük a nyugati demokráciát. Tévedtünk. Tíz év után rá kell döbbernünk, hogy a kisebbségi párt önmagában véve mit sem ér, ha nincs egy ideál, egy eszme, ami bensőleg összekapcsolja és egy közös cél érdekében csatasorba állítja az embereket. Az elmúlt évek szomorú tapasztalatai alapján mondom, hogy sajnos még a Magyarok Világszövetségében sem tudják sokan, hogy az eszme fontosabb a szervezeti élet formai kérdéseinél, s hogy egy csoport hatékonysága nem annak nagyságától vagy alapszabályától függ, hanem szellemiségétől. Ez pedig vagy van, vagy nincs.

Van-e ebben az értelemben valami, ami ma összekapcsolja a magyar nemzetet? A nyelvre, a közös történelmi múltra, az azonos kultúrára szoktunk kapocsként hivatkozni. A szellem, az eszme azonban több és

erősebb ennél. A szellem az élet iránytűje és szervezőereje, amely értelmet ad küzdelmünknek, és segít eligazodni az élet nagy kérdéseiben. Például olyanokban, hogy mi végre vagyunk a világon? Kik vagyunk? Hova tartozunk? Hogyan élünk? Mitévők legyünk? Mihez igazodjunk? Menjünk vagy maradjunk?

Segítenek-e ezen a téren nekünk a pártok? A kérdés költői, hiszen már TITUS LIVIUS megírta: „A pártok közötti harc sokkal nagyobb bajt hozott és hoz is a nép számára, mint a háború, az éhínség, a dögvész vagy bármely más istencsapás.” Majd így folytatja: „A »párt« szó azt jelenti: rész. Ha pártokra oszlunk: részekre szakadunk. Ha a párt a nép része, a népet képviseli, vajon kivel áll szemben? Nyilván a nép többi részével, amely nem azt a pártot követi. Egyik párt sem a nép egésze, hanem a pártvezérek és követőik érdekében tevékenykedik. A pártérdekek és pártharcok elhomályosítják a nemzeti érdekeket.”

Persze, a többpártrendszer előrelépést jelent az egypártrendszerhez képest. Bár kissé furcsa, hogy többségükben azok kerültek az új pártok élére, akik korábban az egypártrendszerre esküdtek. De most nem erről beszélünk, hanem arról, hogy a nemzet sorsának egyetlen kérdése sem oldható meg pártokkal, és nem adható a pártok kezébe. Ha a pártok fölött, mögött nincs a társadalom egészét átfogó, a nemzetben gondolkodó szellemi vezető réteg, a pártosodással a nemzeti sorskérdések kezelését illetően igen bonyolult helyzet állt elő.

AZ IDEGEN ÉRDEKEKET
MEGJELENÍTŐ POLITIKA

Ez a bonyolult és visszás helyzet a kisebbségek életében is tetten érhető. Mint határon kívüli, hadd beszéljek csak erről.

A problémák ott kezdődnek, hogy Magyarországgal ellentétben a határon túli magyar közösségekben a rendszerváltás nem történt meg. A magyar pártok, társadalmi szervezetek, intézmények élén többségükben azok a káderek vannak ma is, akik az egypártrendszer idején vezető pozíciót vagy politikai tisztséget töltöttek be. Mivel személycserék nem történtek, sem a magyarság, sem a kisebbségi lét távlatait illetően tényleges szemléletváltásról nem beszélhetünk. Mindössze annyi történt, hogy akik korábban a kommunistaként igyekeztek a húsos fazék közelébe kerülni, azok most a magyarok képviselőiből próbálnak megélni.

A másik gond az, hogy kisebbségi pártjainkat nem a „népakarat” hozta létre, nem a kisebbségi érdekképviselő óhaja vezérli, hanem a régi-új pártvezérek érdekeltségei. Ezek a rutinos pártvezérek nem a magyar sorskérdéseken rágódnak, hanem azon, hogyan tudnák lejáratni ellenfeleiket és megnyerni a legközelebbi választásokat. A párt választási sikere ugyanis sokak számára állást, egzisztenciát, hatalmat jelent. De hát ez így van a világon mindenütt, ez a dolgok természetes rendje.

A gondok abból adódnak, hogy mind a belgrádi, mind a magyar kormány szemében a kisebbségi pártok jelenítik meg az elszakított nemzetrészek érdeke-

it. Vagyis azok a pártvezetők, akik az aktuális politikai széljárástól függően hol így, hol úgy nyilatkoznak a határon túli magyarság helyzetéről. Hol a helyzet dramatizálásával, hol meg annak a bagatellizálásával próbálnak a nyeregben maradni. A politikában ez természetes, egy távlatos nemzetstratégia szempontjából azonban több, mint gondba ejtő.

A kisebbségek létszámuknál fogva elenyésző számú képviselőt juttathatnak be a parlamentbe, így a törvényhozásba nem szólhatnak bele. Ugyanakkor a választásokon való részvételükkel és a parlamenti jelenlétükkel mintegy hitelesítik a világ előtt azokat a rendszereket, amelyek leszavazzák, s reménytelen helyzetbe hozzák őket. Érdemes lenne elgondolkozni azon, hogy ebből a játékból az elszakított nemzetrészeknek eddig milyen hasznuk származott.

Amíg a kisebbségi pártok a többségi népek politikájában nem sok vizet zavarhatnak, a magyar kormányt bármikor nehéz helyzetbe hozhatják. Különösen sorsdöntő történelmi pillanatokban, amire volt már néhány példa. Hadd utaljak itt például a horvátországi fegyverszállítási botrányra, vagy Jugoszlávia NATO-bombázására. A kisebbségi pártvezéreink, vélhetően részben a rájuk nehezedő politikai nyomás miatt, részben a „hűségért” várható jutalom reményében, mindkét esetben mintegy „hátba támadták”, súlyos vádakkal illették a magyar kormányt. A vád mindkét esetben ugyanaz volt, nevezetesen, hogy a magyar kormány felelőtlen lépéseivel kiteszi a vajdasági magyarságot a szerb álkatonai alakulatok bosszújának.

Mellesleg, a határon túli magyarságot túszként kezelő kisebbségpolitika azért is veszélyes fegyver, mert visszafelé sülni kezd. A túszként való viselkedés ugyanis a szélsőségesek számára nem egyéb, mint felhívás a keringőre.

De nemzetstratégiai szempontból nemcsak azért kell a magyar kisebbségpolitikával csínjában bánnunk, mert sorsdöntő helyzetekben idegen érdekeknek rendelheti alá a magyar érdekeket, hanem azért is, mert visszafogóan hat a kisebbségi érdekek megjelenítésére. Nem hunyhatjuk be a szemünket, s nem ámíthatjuk magunkat azzal, hogy a környező országokban működő legitim pártok megfogalmazhatják a magyarság érdekeit. A határon túli magyarok ugyanis mind egy szálig szeretnék visszakerülni Magyarországhoz. Az ezt programjára tűző pártot viszont azonnal betiltanák, a pártvezéreket meg börtönbe csuknák. Mire is megy akkor a játék a legitim kisebbségi pártok politikájának a felkarolásával és támogatásával? Csak nem a távlattalanság és a kiszolgáltatottságérzést kívánja a határon túli magyarságban növelni?

Európához való felzárkózás

A nép Magyarországon sem volt felkészülve a változásokra. Úgy érte a pártosodás, mint derült égből a villámcsapás. Türelmesen és kitartóan alulról kellett volna építkezni ahhoz, hogy kifejeződésre jussanak a releváns társadalmi érdekek. Ehelyett, mint a térségben mindenütt, harsányan és erőszakosan lett beindítva a

pártélet – felülről. Beépített emberekkel. De nem az én reszortom erről szólni, ezt nálam szakavatottabb emberekre bízom.

Bizakodásra ad okot, hogy az egyesülő Európa felé tartó Magyarország mindenkori kormánya olyan adminisztratív intézkedésekre kényszerül, amely számos szempontból – jövedelmi viszonyok, jogrend, egészségügyi ellátás, környezetvédelem stb. – magával vonja majd az életminőség javulását. Ezek a pozitív és kívánatos hatások azonban önmagukban véve aligha lesznek elegendőek. Ettől még hiányozhatnak továbbra is a nemzeti célok, fokozódhat az identitászavar, csökkenhet a népesség száma, erősödhet a külső diktátumok hatása.

Csak egy egészséges önbizalmú, dinamikus lelkületű nép képes megállni a helyét Európában. E nélkül a lelkület nélkül, és az ehhez kapcsolódó pozitív jövőkép nélkül a legragyogóbb gazdasági körülmények sem elegendőek ahhoz, hogy ez a megtört gerincű nép talpra álljon, gyarapodjon.

A talpra álláshoz önbizalomra, hitre, kollektív tudatra és értelmes feladatokra van szüksége. Nálunk viszont generációk óta folyik egy széttagolt, kiábrándult, kollektív tudat nélküli társadalom létrehozása. Éppen ezért, meglátásom szerint a jövő szempontjából nem a globalizáció, nem a külső diktátumok jelentik a legfőbb veszélyt a magyarság számára, hanem az a közéletünkre jellemző szellemiség, amely a magyar nemzeti önbecsülés ellen munkál. Ez a magyarságkép a „fasiszta nemzet”, az „utolsó csatlós” és más hasonló vádak

szüntelen ismételtetésével lett megalapozva, ami most kiegészül a nemzet becsmértlésének más rafináltabb fordulataival.

Várható, hogy a csatlakozási folyamattal felerősödnek azok a hangok, amelyek még nagyobb alázatra, még több áldozatvállalásra, még teljesebb önfeladásra fogják buzdítani a magyarságot, ami még inkább alá fogja ásni önbecsülését, jóllehet már az eddigi dörgés és ostorpattogtatás csaknem tudatzavaros állapotba hozta a nemzetet. A magyar mentalitástól ugyanis idegen a mások előtti meghunyászkodás, mások kegyeinek a keresése, az alakoskodás, az önsajnáltatás, s ha mégis erre rákényszerítik, attól meghasonlik, csüggedtté, búskomorrá válik. Így van ezzel egyébként minden egészséges lelkületű ember a világon.

A magyar melankólia

A manipulációs veszély talán nagyobb, mint gondolnánk, hiszen ezzel a módszerrel már sikerült össznemzeti pesszimizmusra hangolni a magyarságot.

Nemzetünk lelki egészségügyi állapotával kapcsolatban gyakran elhangzik, hogy a magyarság életérzésével, kedélyállapotával, életösztönével baj van. Nemcsak arról van szó, hogy magába forduló, búsongó, melankóliára hajló, hanem hogy szemléletmódja, beállítódása, életstílusa kifejezetten önpusztító. Nem akarom az ide vonatkozó öngyilkossági adatokkal fárasztani olvasóimat. És hát nem is csak az öngyilkosságokról van itt szó, hanem a nemzet egészének lelki és

testi sorvadásáról, a korai haláltól a népességfogyásig, a társadalom előregedésétől az általános dekadenciáig. Mintha valamilyen titokzatos kór fertőzte volna meg lelkünket, resignáltan tűrünk és várjuk sorsunk beteljesülését.

Ennek a titokzatos kórnak, lelki károsodásnak a magyarázatával máig adós a tudomány. Amin persze nem kell csodálkozni, hiszen néhány megszállott emberen kívül, aki rejtélyes indítekből belevetette magát a lelki egészségügyi problémák tengerébe (fél kézen meg lehet számolni őket), nincsenek mentalitásvizsgálattal foglalkozó intézményeink, sem pedig ezért fizetett szakembereink. A magyar nép társadalompatológiájának a kérdése – meglehet, számunkra a legfontosabb kérdés a világon – valahogy kiszorult a tudományos intézmények munkaprogramjából. Pontosabban be sem került oda soha, annak ellenére sem, hogy évtizedek óta olyan társadalomlélektani jelenségekkel kényszerülünk szembesülni, amelyek biztos tünetei a nemzet lelki károsodásának. Ez persze önmagában véve is tünet értékű.

Én harminc éve foglalkozom a magyar fátummal: az öngyilkossággal, amelynek vizsgálata elvezetett a családi élet, a munkakörülmények, az emberi kapcsolatok, a társadalmi és etnikai viszonyok, majd a civilizációs és kulturális hatások vizsgálatáig. Bevallom, minél mélyebbre igyekeztem ásni magam az összefüggések feltárásába, annál jobban beleragadtam ebbe az egyre dagadó tésztába. Az ember előbb-utóbb lemond arról, hogy a bölcsek követ megtalálja, de azért hadd osszam meg önökkel egy-két meglátásomat.

A szavak eszkalációja

Gyakran megesik velünk, hogy a fától nem látjuk az erdőt. Lehetséges, hogy így van ez lelki nyavalyáinkkal is. Bonyolult tudományos vizsgálódásba veszünk, holott lehetséges, hogy a magyarázat, ott van az orrunk előtt, csak észre kell vennünk.

Fentebb szoltunk már arról, hogy a nyomtatott sajtó, tévé, a rádió a szavak áradatát zúdíítja folyamatosan az emberekre, akik elvesznek ebben az áradatban. A szavaknak ez a dömpingje nemcsak, hogy nem segíti a világban való jobb eligazodást, hanem reménytelenül szétzilál minden értékrendet, minden szálát, minden kapaszkodót, ami által az ember valamely közösség keretében, valamely kultúra részeseként megtalálhatná önmagát, nyugalmát, magabiztosságát.

Könnyen meglehet, hogy a rossz lelkiállapot forrását talán nem is élettevékenységünkben, nem a rossz életkörülményeinkben kell keresnünk, ahol eddig kerestük, hanem a nyelv által megjelenített átláthatatlan, kibogozhatatlan virtuális valóságban. Azokban a zavaros képzetekben, tévedésben, hazugságban, ahogyan nyelvi kultúra révén megjelenik és leképeződik a világ bennünk.

A szavak ellenőrizhetetlen áradata jelzi a kultúrának azt a bomlási folyamatát, amelyben az egyén társtalannak, talajtalannak, gyökértelennek érzi magát. Nem magyar sajátosságról van szó, legfeljebb azt mondhatnánk, hogy a magyar nyelvi kultúra zavarodottsága előbbre tart.

Lehetséges, hogy a melankolikus kór azért uralta el lelkünket, mert egy nyelvi manipuláció áldozatai vagyunk valamennyien. Az újságok, a rádió, a tévé olyan gondolatokkal tömi tele a fejünket, amelyek lehangolnak, elkeserítenek bennünket, sebzetté teszik lelkünket, ahelyett, hogy életerővel telítenének és felvérteznének bennünket.

A melankolikus életérzés talán abból fakad, hogy hiányzik az emészthető szellemi táplálék. A szavak áradatával arányban csökken a szónak az értéke, és tékozolódik el a szellem. A szellem halványulásával a nagy irányadó eszmék halványulnak el, s helyettük napi politikai események, rövid távú gazdasági érdekek befolyása alá kerül életünk.

Nyilván lehetetlen ennek az információáradatnak, a hírközlés manipulatív célokra való használatának elejét venni. Ez világtrend. Ez a világtrend gondolkodó elmékben már évtizedekkel ezelőtt felvetette azt a borús kérdést, vajon ez a folyamat nem a nyugati kultúra hanyatlását jelenti-e.

„Örület és tévfogalmak burjánoznak mindenütt. Az emberek soha még szónak vagy jelszónak nem voltak annyira rabszolgái, mint ma. S e szavakkal egymást ölik. Gyilkos szavakkal a szó legszorosabb értelmében. A világ telítve van gyűlölettel és félreértéssel. Nincs mérték, mellyel megmérhetnénk, hogy az örültek százalékszámát milyen nagy. Aki nem melankolikus, az kótyagos fejű” – írja JOHAN HUIZINGA.¹

1 Huizinga, Johan: *A holnap árnyékában. Korunk kulturális bajainak diagnózisa*. Budapest, 1996, Windsor Kiadó, 182. p.

A szellem tisztaságára, a gondolkodás és fogalomhasználat világosságára lenne szükség. Ám ki végzi el ezt a munkát? Nem kétséges, hogy a gondolat hatalma, az érzésvilág tisztasága, a szellemi erő jelentős mértékben befolyásolni tudja a dolgok menetét. De ki és hogyan teremt rendet a szavak burjánzásának és elsebélyesedésének a folyamatában?

Új nyelvi stratégia

Kitartó, hatékony akciók elképzelhetetlenek a nyelvi kommunikáció megújulása nélkül. A társadalmi szervezkedés útján való mozgósítás vélhetően azért bizonyult eddig sikertelennek, mert hiányzik belőle a nyelvi kommunikáció megújulásának és a kollektív akaratnyilvánításnak a lehetősége. Hiányzik az a dinamikus nemzetpolitika, amely összhangban az emberek belső igényeivel, nemcsak a nemzeti megújulás, hanem a kis közösségek szintjén is a kibontakozó mozgalmak alapjául szolgálhatna. Meggyőződésem, hogy csak az a politikai stratégia lehet hatékony, amely szakít a magyar melankólia szóhasználatával. Szakít azzal a nyelvi kommunikációval, amely nem a közösségi szellemmel való azonosulásra, hanem az emberek érzelmi és gondolati elsáncolásra koncentrál.

Jelenről, jövőről szólva a hírek csak a pártokról, a gazdaságról szólnak. A társadalom politikai és gazdasági reformja azonban önmagában véve nem elég. Elengedhetetlen a lélek reformja. Minden átalakulás, minden jövőre irányuló program, gazdasági törekvés

emberi biztosítékokat, lelki garanciát követel. E nélkül megbukik a legzseniálisabb elképzelés is. Hadd hivatkozzam ezzel kapcsolatban SZOLZSENYICIN²re, aki szerint a társadalmi berendezkedés tulajdonképpen másodlagos a lelkiekhez, az emberi kapcsolatok légköréhez képest. „Ha az emberek emberségesek, elfogadható minden tisztességes politikai rendszer, ha viszont az emberek gonoszak és önzők, a legfejlettebb demokrácia is elviselhetetlen” – mondja. És valószínűleg igaza van, mert az igazságérzetet, becsületet, segítőkészséget, jóhiszeműséget nem lehet jogszabályokkal kötelezővé tenni.

A magyarság új életre lobbantásához új lelkületre van szükség. Új szellemi réteg felemelésére, amely fogékony a magyar sorskérdések iránt. Ennek az új vezető rétegnek a hiányát NÉMETH LÁSZLÓ már több mint fél évszázaddal ezelőtt szóvá tette. Okkal és joggal, hiszen a történelem őt igazolta, aki a történelmi félresiklásokat a magyar vezető réteg felhígulásában, ellenérdekeltségével magyarázta. A „császárhűvé” hígult főnemességgel, és a „kívülről ránk oktrojált vagy belőlünk kitenyészített természetellenes” vezetőkkel.³

Máig sem oldódott meg ez a kérdés. Autentikus szellemi vezető réteg nélkül a nép céltalanul sodródik az eseményekkel, s nem képes cselekvő akarattal szembeszegülni mások akaratával és törekvéseivel. A magyar nemzet jövője szempontjából elemi érdek a nemzetellenes szellemi-politikai vezető réteg lecserélése,

2 Szolzsenyicin, Alekszander: *Hogyan mentsük meg Oroszországot?* Töprengések. Budapest, 1991, Magvető Kiadó, 71. p.

3 Németh László: *A magyar vezető réteg*. 1940.

és egy új felemelése – summázhatnánk fejtegetéseink eredményét. Ha ez ilyen egyszerű lenne.

Nemzetstratégiai kételyek

Egyes elképzelések szerint a jövő tervezésének útja-módja az, hogy a legrátermettebb embereknek, az emberiség szellemi elitjének ki kell dolgoznia – és a tömegeket megmozgatva – tervszerűen meg kell való-sítania egy új világeszményt, amelynek köszönhetően az emberek a jelenleginél sokkal boldogabban, gazda-gabban, harmonikusabban élhetnek együtt egymással és a természettel. Ennek mintájára kellene elkészülnie a hiányolt magyar nemzetstratégiának is.

De vajon mennyire életképes ez az elgondolás, és működött-e ez a modell valaha is? Az elképzeléssel szemben felmerülő aggályok többrétűek. Vajon kik és milyen jogcímen fogalmazzák meg a nagy célokat akár a világ, akár szűkebb nemzeti közösségük számára? Aztán számításba kell venni a közös célok szolgálatába állítható eszközöket és forrásigényeket, ami miatt is-mét hajba lehet kapni.

Az igazi bajok azonban minden világmegváltó tervvel ott kezdődnek, hogy az elképzelések megvalósításá-hoz félre kell állítani azokat, akik a változásban ellen-érdekeltek. Ki válogatja szét a jó és a rossz embereket, az igaz és a hamis magyarokat? S aztán, ha ki is szű-runk néhány akadémikuskodót, nem elég őt félretenni, mert mögötte, mind elérhetetlenebb távolságban, más nagyobb hatalmasságok állnak. S ez magyarán szólva

azt jelenti, hogy a kisebbségi kérdés rendezéséhez is kormányokat kellene félreállítani, és a monopolkapitalizmus hatalmasságait kellene jobb belátásra bírni.

Továbbá az új eszmék megvalósításához új emberek kellenek. Új embereket kovácsolni a régiékből viszont eddig nehezebb feladatnak bizonyult, mint fából vas-
karikát csinálni. Meg aztán az új emberek sem jelen-
tenek semmire garanciát. Gyakran megesik, hogy ha
hatalomra kerülnek, azonmód kiütközik rajtuk gyarló
emberi természetük.

Az új évezred stratégiája

Nem sorolom tovább aggályaimat, amelyek egyéb-
ként sem ingattak meg abban a hitemben, hogy egy
magas értékű szellemi kultúra megteremtése a végcél.
Nem lehet kétséges, hogy ennek a magas értékű kul-
túrának a megteremtéséhez átfogó nemzeti cselekvési
programra van szükségünk. E cselekvési programnak
nem csak az ország csonkaságát kell szem előtt tartani,
hanem azt is, hogy a nemzet lelke is csonka, ezért
aztán a megújulásban az iskolai és vallási nevelés
mellett helyet kell kapnia a lelki életvezetésre való ne-
velésnek is.

Iszonyatos szellemi környezetszennyezés megy vég-
be, ami ellen elsősorban a szellemi munka nagyobb
megbecsülésével védekezhetünk. Meggyőződésem, hogy
a magyarságban van még elegendő ihlető, mozgósító
erő ahhoz, hogy a szellemi alkata megváltozzék, s lesz
olyan szellemi-irányító rétege, amely jó döntéseivel meg

tudja előzni a bajt, s az eddigi kudarccokat, a hibákat, a bukásokat nemcsak elviselhetővé tudja tenni számunkra, hanem a nemzet javára tudja fordítani. Mert csak rajtunk áll, hogy minden akadályt, megaláztatást, bajt úgy fogjunk fel, hogy annak fontos értelme – üzenete – van életünk folytatása szempontjából, azáltal, hogy alkalmat szolgáltat döntéseink újragondolására, kapcsolataink átalakítására, a célok, az eszközök és a társak megválogatására.